

TÓTH-BENCZE TAMÁS

JÓKAI MÓR „TITKOS ROMÁNCA”

Az irodalomtörténetben számos közlemény látott napvilágot, amelyek szerint Jókai Mór talán legnépszerűbb regényének „Az arany ember” Noémijának alakját, gyámleányáról mintázta, akibe 1870 körül beleszeretett, titkos szerelmi viszonyt létesített az akkor 18 esztendőes hajadonnal. A tüdőbeteg leányt Füreden, majd Arácon helyezte el, akinek állapota rövidesen rosszabbra fordult, ekkor a dél-tiroli Meránba [Merano] (egyes források szerint Gleichenbergbe) küldték gyógyulni, ahol azonban nemsokára – még abban az esztendőben, 1870-ben, vagy 1871-ben, esetleg egy-két esztendővel később – elhunyt. A regény 1872 januárjától jelent meg a Jókai alapította „A Hon” folyóiratban, folytatásokban, de még ugyanebben az esztendőben könyv formájában is napvilágot látott.

A fent említett kapcsolatról először Bródy Sándor tett említést két és fél hónappal Jókai halála után, a „Jövendő” 1904. július 17-i számában megjelent, „Jókai – az ember” c. cikkében. Itt többek között ezeket írta: „Mondják – akik joggal és nem alaptalanul beszélnek – hogy a regényírónak gyámleánya iránt való szerelme olyan erőteljes és romantikus volt, amilyennek Shakespeare szokta festeni fiatal hőseinek isteni örültségét. Jókai és gyámleánya Lukanics Ottilia egy városban laktak, mindennap érintkezhetek és alkalmasint érintkeztek is egymással – mégis a szigorú és komor házasságban élő férfiú mindennap hosszú levelet írt a kisleánynak. Az akkori időkben írt forró regényeit folytatta e levelekben, vagy a leveleknek folytatásai és kibővítései voltak a regényei? – ezt az életrajzíró kutassa ki és állapítsa meg. Én csak azt tudom, hogy a gyámleányának gyámleánya iránt való szerelme az író szívének és művészetének történetét évekig lefoglalta a maga számára. Ha a leveleket megtalálnák valahol, meg lenne a kulcs és a mérték ehhez az időhöz, melyet a Jókai legboldogabb és legférfiasabb korszakának lehet tartani – messziről ma. Akkoriban keveset tudtak róla.” A továbbiakban Prielle Kornéliára hivatkozva úgy jellemezte Jókai titkos szerelmét, hogy „szőke, nagyon is szőke” volt, de nem tartozott „a határozottan szépek közé”, majd így folytatta:

„Egy másik forrásom [Feszty Árpádné] szerint Laborfalvi Róza el akart válni Jókaitól, amikor megtudta a dolgokat és csak nagy kérésre maradt vele együtt. Ki volt az áruló? Bizonyára asszony, aki a feleségnek elvitte a férj leveleit, amelyeket gyámleányához írt. Csakhogy a levelek akkor már egy

hagyatékhoz tartoztak, Lukanics Ottilia – egyébként egy szabadsághős árvája – meghalt tizenkilenc éves korában. A poétikus tudóbj vitte el e költői lényt, akinek szenvedélyes és szenvedő alakjára rá kell találnunk sok Jókai regényben.”

A következő, aki írt az esetről, Mikszáth Kálmán volt, „Jókai Móra élete és kora” c. munkájában, „A sárga ház és lakói” c. fejezetben az alábbiakat lehet olvasni:

„Egy vagy legfeljebb másfél évvel >>Az arany ember<< megalkotása előtt egy özvegy úriasszony, L... né kereste fel Jókait Stáció utcai házában és mint volt honvédezredes özvegye fölkererte, hogy vállalja el gyermekei fölött a gyámságot. Többször megfordult ott ebben az ügyben. Jókainé megtudta, ellenezte és megígértette férjével, hogy semmi esetre se fogadja el a gyámi tisztelet. Jókai megígérte, hanem úgy látszik, később mégsem tudott ellentállni az özvegy rábeszéléseinek, elvállalta, de a felesége előtt most már titokban tartotta, s hogy az asszony ne járhasson hozzá, ő kereste azt fel lakásán, hol két gyermekével, fiával és szép szőke leányával, a 18 éves Ottiliával, szűkös anyagi viszonyok között élt.

A gyámtya látogatásai egyre sűrűbbek lettek s a viszony közte és a bájos L. Ottilia kisasszony közt egyre bizalmasabb, melegebb színt öltött, míg végre kölcsönös szerelemmé nőtte ki magát. Az anya gyorsan, váratlanul meghalt s a két gyermek gondja most már a Jókai nyakába szakadt. Ehhez járult még az Ottilia betegsége, ki a tüdővészések szomorú osztályához tartozott.

A költő a bekövetkező nyáron egy balatonfüredi villában helyezte el beteg gyámleányát egy néje felügyelete alatt s napjainak szabad részét a bájos leányka oldalánál töltte, oda álmodva magát vele a Senki szigetére. A kisasszony is ábrándos, költői természetű lény volt, valóságos képmása hajban, termetben, arcban >>Az arany embere<< Noémijának. Amiről nappal beszéltek, amit éreztek, amit elgondoltak, azt este a költő beleöntötte >>Az arany ember<<-be. Így készült a regény, az egyik a világ számára, a másik nagy titokban.

Hanem hát a füredi pletyka útján fülébe jutott Jókainénak is valami, de nem sok, a dolgról, Jókai mégis okosabbnak látta Arácsra küldeni a leányt, ahol nincs gonosz, fürkésző szemek előtt, s könnyen meg lehet látogatni.

A sorvadó leány később Meránba, a tüdőbetegek utolsó állomására került. Ott egy tanítónénál volt

elhelyezve ápolásra, ahol a szegény kis Noémi meg is halt. A tanítóné, a haldokló ágyán kijelentett akaratához képest, egy csomagban visszaküldte Jókainak a tőle származó emléktárgyakat és lángoló hévvel írt német szerelmes leveleit. A meráni csomagot, nem lévén otthon Jókai, a felesége bontotta fel s látván a kétségbevonhatatlan bizonyítékokat, sokáig volt nehéz, keserű szívvel eltévelyedett Mórica irányában. Okunk van egyébiránt hinni, a levelek tartalmát se hagyva figyelmen kívül, hogy ez a viszony is inkább volt plátói. És bár a hajfür, melyet Ottilia az aranymedaliónnal együtt visszaküldetett, már egyik legutolsó fürdje lehetett a költőnek; az izzón lobogó szenvedély veszedelmesen hasonlít a legelső szerelmekhez.

>>Az arany ember<< után míg Ottilia Arácson tartózkodott, ismét új regényt írt: az >>Eppur si muove<< (És mégis mozog a föld) címűt, mely a Kazinczy-, Kisfaludy-korszak írójának keserves úttörői munkáját festi.”

A „kapcsolat” további szépirodalmi jellegű ábrázolásai: S. Nagy László: *Jókai szerelmei*. Cluj-Kolozsvár, 1925. (46–51. oldal); Szini Gyula: *Jókai. Egy élet regénye*. Budapest, é. n. (172–192. oldal); Feszty Árpádné: *Akik elmentek*. Budapest, év nélkül. (15–16. oldal); Hegedüs Sándorné Jókay Jolán (Jókai Mór testvérének lánya) 1927-ben, halála után megjelent emlékirataiban: *Jókai és Laborfalvi Róza*; Kelecsényi László: *Rózától Belláig: Jókai Mór szerelmei*. Budapest, 2013.; Nemere István: *Jókai szerelmei*. Budapest, 2015.) Tábori Kornél „Jókai regénye” c. munkájában, a 96. oldalon még azt is feltételezte, hogy a románcból egy fiúgyermek is született¹, ez azonban nem túl valószínű. Jókai és Ottilia szerelméről megemlékezik még Bognár Cecil: *Jókai lélekrajza*. Jókai emlékkönyv. Szerk.: Alapy Gyula és Fülöp Zsigmond. Komárom 1925. (123. oldal).

A történet magja megtörtént, valóságos eseményeken nyugszik. Jókai Mór valóban elvállalta egy leánygyermek feletti gyámságot, aki néhány év múlva meghalt. Azonban a történet – és nem is kicsit – eltér attól, amit eddig ismertünk.

A gyermek származása. Hát, ezzel bizony akad egy kis probléma. Az „apa” József Lukenitz (Lukenich/Lukinich/Lukinics) Lipsko-ban [Galícia] született, 1818 körül. Lukenitz Ferenc császári és királyi százados és Schobel Katalin fia. Valószínűleg lengyel származású, nem nemes, római katolikus vallású. 1834-től 1847-ig a 41. gyalogezredben² szolgált, ahol őrmesteri rangig emelkedett. Erdélyben élt. 1846-ban vagy 1847-ben kötött házasságot – valószínűleg még katonaként³ – Bagdi/Bagdy Juli-

annával (Kolozsvár, 1821. február 18.⁴ – Pest, 1873. július 21.). Két gyermekük született: Lukinich István Pál 1847. április 16-án jött világra, és 25-én keresztelték meg Kolozsváron, és Lukinich Gyula József, utóbbi 1849. február 20-án született, és március 18-án keresztelték meg, szintén Kolozsváron.

István felnöve, Angliába költözött, Liverpoolban telepedett le és a tengerészetet választotta hivatásául; 1888-ban már hajós- / tengerészkapitány volt, ekkor Panamában kötött egy, újabb házasságot.

Gyula nagyon fiatalon hunyt el, 1867. május 20-án, egy párbajt követően agyonlőtte magát. A kerepesi úti sírkertben temették el.

A családfő (Lukinich József) 1848 őszén őrmesterként beállt az Erdélyben megalakult 32. honvédszászlóaljhoz. Később hadnagy lett, 1849. március 13-ától (6-i dátummal) főhadnagy a 4. honvéd zászlóaljnál [Gyula fia keresztelési bejegyzésénél legalábbis ez az alakulat szerepel]. Április 8-án Bem József tábornok kitüntette a katonai érdemjel 3. osztályával. Május 15-étől (12-i dátummal) százados Bem tábornok törzsében, és a tábornok segédtisztjeként teljesített szolgálatot. Július 3-án megsebesült az oroszokkal vívott besztercei ütközetben – egyes források szerint tévedésből Bem helyett lőtték le egy templomtoronyból –, Marosvásárhelyen hunyt el július 28-án.

A feleség harmadik gyermeke, Ottilia 1852. február 22-én látta meg a napvilágot, és 1853. január 18-án keresztelték meg Kolozsváron. A keresztelési bejegyzés (14/1853) szerint az anyja: Bagdi Juliana, foglalkozása: divatárusnő. Az apa neve nincs feltüntetve, a megkeresztelt kislány keresztneve neve „Ottilia” alatt viszont van ott szerepel a következő megjegyzés: „törvénytelen”, azaz házasságon kívül született. Vagyis színésznőnek tulajdonképpen Bagdi Ottiliának hívták. Magyarán nem tudni, ki volt a vér szerinti, vagy, ha úgy tetszik, a biológiai apja. Édesanyja – férje halála után – új partnert talált, ebből a kapcsolatból született Ottilia.

Az anyuka valamikor 1853 után költözhetett gyermekeivel Pestre, mert „A Honvéd” 1868. április 6-i számában olvasható az alábbi közlemény: „III-dik utalványozás. A honvédségélyző-alapi bizottságnak 1868. évi február hónapban folytatva tartott üléseiben segélyezésre kijelölt egyének harmadik névjegyzéke a f[o]lyó. e[sztendő]. 1215–868. számú közlemény kapcsában oly hozzáadással tétetik közzé, hogy az ezen egyének részére járó végkielégítések, illetőleg előlegek azonnali folyóvá-tétele, s az illető törvényhatósági kormányzókhoz kézbesítés végett elküldése iránt már intézkedés történt. ...

2350–867. Lukinics Józsefné szül. Bagdi J., százados özvegye, I[akik]. Pest. 16.”

Anyja tudtával és beleegyezésével Otília 1866-ban beiratkozott a nemzeti színi tanodába. Miután elvégezte ezt, színésznő lett, 1874-ben – édesanyjuk halála után – Jókai Mór lett a gyámja.

Erre azért volt szükség, mert 24 éves kor volt a nagykorúság határa: „... a 35 dik §-ban elmondja, hogy a serdült kor a finembelieknél a betöltött tizenegyedik, nőnembelieknél a betöltött tizenkettedik életévvél kezdődik; a teljes kor (nagykorúság) mindkét nemnél a betöltött huszonnegyedik életévvél.” = Dietrich Ignác: Általános magánjogi törvénykönyvnek tervezete Magyarország számára. (Pest, 1871). Valószínűleg – érthető okokból – a lány születésére vonatkozóan, feltehetően azzal az indoklással, hogy az eredeti iratok elvesztek, nem helytálló adatokat közöltek a fővárosi árvaszékkal. Ugyanis a nyilvántartásban a következő adatok szerepelnek: Lukynich Otília, született 1850 körül, a születés helye pedig Bécs (Fővárosi Levéltár: HU BFL – IV.1411.b – 1874 – 02894 – Lukynich). Ezzel elejét vehették a kellemetlen érdeklődésnek, hogyan telhetett el közel két és fél év az „apa” halála és a lány születése között? A történet egy változata szerint a halálos beteg „honvéd őrnagy” kérte meg, hogy vállalja el a gyermekei feletti gyámságot, amit az író – természetesen – nem tudott megtagadni.

De visszakanyarodva a lány sorsához: „**W. Színészeti tanoda.** A színészeti tanoda mai vizsgálatára szép számmal gyűlt közönség a nemzeti színházba; a főváros irodalmi és színész világa nagy érdeklődéget mutat ebben azon intézet irányában, mely a magyar színészet felvirágzására alapított. Az eredmény teljesen kielégítő volt, láttunk sok igyekezetet, törekvést és szorgalmat és a minek leginkább örvendüink, többé kevésbé kifejlett tehetséget is. ... Márkus Annát és Lukinics Otíliát is meg kell emlétenünk, kik Melinda tragikai szerepében játszottak. Gerőfi Andor Otto herczeg szerepében jelent meg a színpadon. Lukynich A. k[is]. a[sszony]. meg mint John S. kell kiemelnünk a Lowoodi árvában, a mennyiben a férfi szereppel igen ügyesen és nagy könnyűséggel bánt el. – írta a „Pesti Napló” 1869. március 10-i számának melléklete.

A „Budapesti Közlöny” 1870. március 10-i számában a színi tanoda vizsgáiról írva a következőt közölte: „...Lukinics Otília Szász Károly >>Angyal és daemon<<-át szavalta.” A „Fővárosi Lapok” 1870. március 17-i számában szintén a színésznővendékek vizsgaelőadásáról számoltak be. „**A színházi vizsgák.** (Másodnap, márc. 16.) Tegnap d. u.

egy órakor drámai vizsga volt, Paulay Ede tanár gondos vezetése mellett, szépszámú közönség jelenlétében. ... >>A szigetvári vértanúk<< jeleneteiben Zrínyit Nagy Imre férfias méltósággal ábrázolta. Juranics Mátrai Béla volt, ki inkább vígjátékban fog kitűnni. Karikás a pitvarnok öreg alakjában teljes elismerést érdemel. Szelim Gerőfi Andor volt. A két nőszerepet Márkus Anna k[is]. a[sszony]. (Anna) és Lukinics Otília k[is]. a[sszony]. (Juranicsné) játszották. Mindkettőben van érzés, de mindkettőnek szüksége van a hang erősödésére. Vidéki színtársulatoknál vagy a népszínházban sikerrel fognak így is játszhatni, valamint Gerőfi és Karikás szintén. Ők mind a négyen pályavégzett növendékek.”

A „Vasárnapi Ujság” március 22-i számában: „Vasárnap d. u. egy órakor a >>vigjátéki vizsga<< volt, Szigeti József tanár vezetése mellett. Ez fejezte be a színi tanoda idej nyilvános próbatéteit. A közönség, mely már a drámai vizsgán is több élvet kapott, mint a mennyit növendékektől várhatott, nem fáradt bele a vizsgák látogatásába, s ezúttal is nagy számmal jelent meg. Albin >>Műveltség és természet<< című vígjátékát adák elő, Balogh István magyarításában, célszerű rövidítésekkel. ... A grófkisasszonyt Lukinics Otília k[is]. a[sszony]., a grófnőt Szerdahelyi Luiza k[is]. a[sszony]. (ki elegáns jelenés), a huszárkapitányt Karikás József, a báró kis szerepet Gerőfi, a közhuszárt Pintér Sándor (ki huszárosan mozgott, de kedély nélkül beszélt) a szobalányt Gabos Irma k[is]. a[sszony]. (e tehetséges lányka) ábrázolták.”

„A „Budapesti Közlöny” április 20-i számából arról értesülhettek az olvasók, hogy a budai színházban „... hétfőn, április 18-án két színdarabot láttunk ... A huszár (Szép) már gyengébb volt, de ő sem rontott. Tóth Antal is használható tagja a társaságnak az atya szerepekben. A képezde egy növendéke, Lukinics Otília is játszott. – Ő egyik leánya volt a tábornoknak, a másik Sághyné csinos színpadi alak. ”

Persze színészi alakításai során voltak neki rosszabb napjai is, amint az a „Budapesti Közlöny” 1870. július 6-i számából kiderül: „Lukinics Otília >>Madlont<< lehető legrosszabbul játszotta. E színésznő sem arczjátékal, sem előadási képességgel nem bír.”

A „Fővárosi Lapok” 1870. október 25-i száma közölte, hogy „Pápán a Bokody társulatánál közelebb lépett föl a színi tanoda egyik pályavégzett növendéke: Lukinics Otília k[is]. a[sszony].”

A „Budapesti Közlöny” 1874. október 4-i számából azt is megtudhatjuk, „Lukinics Otília” 1870-ben a nemzeti színtanoda drámai tagozatán végzett.

A kolozsvári „Bucsuvételi Nemzeti Színházi zsebkönyv 1871-dik évre” közlése szerint 1871. április 23-án a „Plébános szakácsnéja” c. négyfelvonásos vígjátékban a kolozsvári színháznál fellépett „*Lukinics Ottília k[is]. a[sszony]. honleány a pesti nemzeti szini képezde növendéke*”. A kolozsvári „Bucsuvételi Nemzeti Színházi zsebkönyv 1872-dik évre” közlése szerint – a kolozsvári színháznál, Fehérváry Antal igazgatása alatt, lépett fel – mint „vendég” – „*Lukinics Ottília*”, de ez még az 1871-es évbéli szereplésére vonatkozik. Érdekesképpen megemlítem, hogy az 1872-es zsebkönyvben a vendégművészek névsorában, az előtte szereplő nem más, mint: „*Jókainé, Laborfalvi Róza*”. Az író felesége szintén 1871-ben, április 2-án, a „Szigetvári vértanúk” c. négyfelvonásos drámában lépett fel.

Ottília 1872 nyarán a füredi színpadon is fellépett. A „Fővárosi Lapok” július 31-i számában a füredi fürdőidényről szóló beszámolóban az a következő olvasható: *Latabár Endre jó színtársulata egy-két hét óta, (mióta a >>nemzet bárója<< [Bizay Mihály] a jegyek eladása körül nagyban buzgólkodikj melegebb pártolásban részesül. Mind a drámai, mind az operai előadások kielégítő; sőt mondhatni jobbak, mint tavaly a budaiak voltak. ... Vendég is lépett föl július 22-én: Lukinich Ottília k[is]. a[sszony]. a >>Tücsök<< címszerepében, s számos kihívásban [mármint: visszatapsolta a közönség] részesült.*

Az 1872. évi füredi fürdővendégnévsor 6. sz. jegyzékében, a 429. folyószámú bejegyzésnél szerepel a következő: július 2-án érkezett Pestről „*Lukinich Józsefné honvéd őrnagy özvegye leányával*”, és az Új-házban (Újfürdőház) szálltak meg. A férj ugyan soha nem volt őrnagy, feltehetően az özvegy az adatok megadásakor kissé megszépítette a valóságot. Megemlítem, hogy a későbbi szerzők egy része honvédezredes özvegyéről és árváiról írt, sőt olyannal is találkoztam, amikor honvédtábornokká „léptették elő” a százados urat.

Lukinich József honvédszázados sírja ma is megtalálható a marosvásárhelyi temetőben, a helyi hagyományörzők rendszeresen megemlékeznek róla.

Jókai Mór a „Fővárosi Lapok” 1872. július 10-i száma szerint: „... *tegnap ment Balaton-Füredre, hol szép nyaralójában húzamosabb időt fog tölteni. Neje, a köztisztelőben álló művésznő, már a nyár eleje óta ott van.*” Jókai Mór – amint az „A Hon” 1872. május 8-i számából kiderül – ebben az esztendőben már április 28-án a füredi fürdőn járt, Hegedüs Sándor választási körútján korteskedett.

A július 27-i számból pedig megtudhatjuk, hogy „*Jókai Mór Balaton Füred községe díszpolgárnak választotta, s az okmányt ünnepélyesen adta át neki.*”

„A Hon” 1872. október 16-i számában olvasható, hogy „*A pesti állandó nagy népszínházra [folytatott gyűjtés során] ... Lukynich Ottília részvéthiány [miatt] ívére csak Iftot gyűjtött, maga részéről 10 ftal járult az ügy előmozdításához.*

1873. július 21-én a Kálvin téri református halotti anyakönyv bejegyzése szerint – 43 éves korában – vízkórságban elhunyt a kolozsvári származású / születésű „*Bagdy Julianna néhai Lukynich József őrnagy özvegye*”. Az anyakönyvből az is kiderül, hogy 23-án kísérték utolsó útjára a pesti köztemetőben. Ez a Kerepesi (Fiumei) úti sírkert.

Mintegy másfél héttel később, augusztus 2-án Lukynich Ottília Füredre érkezett cselédjével, az Új-házban szálltak meg (1873. évi 9. sz. jegyzék, 787-es folyószámú bejegyzés.)

Csak megemlítem, hogy ebben az évben Jókai Mór országgyűlési képviselő és családja már július 1-jén megérkezett Füredre, a saját nyaralójukban szálltak meg. Mindenesetre nem kis bátorság kellett ahhoz, ha az író a felesége itt tartózkodása alatt is találkoztatott esetleg a fiatal színésznővel, aki egy évvel később már a gyámleánya lett. Feltéve, ha már ekkor egyáltalán valóban ismerte.

„Fővárosi Lapok” 1874. március 18-i száma: „*Hangversenyeknek bővében vagyunk. ... A pesti tiszti kaszinóban szombat-este volt érdekes hangverseny, melynek sok kiváló vendége volt, ... Lukynics Ottília k[is]. a[sszony]. pedig Arany >>Fülemile<<-jét magyarul szavalta.*”

A Petőfi Irodalmi Múzeumban őriznek egy dedikált fényképet Jókai Mórtól. A portréfotó az író berlini látogatása idején készült, valószínűleg 1874-ben, Hanns Hanfstaengl műtermében. A dedikáció szövege: „*Kedves jó Ottiliának tiszteletem[?] emlékeül Jókai Mór*” [PIM leltári száma: 1711]. Hogy valóban a gyámleányának írta volna? Elképzelhető.

Ezt következően a legközelebbi hír 1878-ban jelent meg Ottílivával kapcsolatban, az eltelt közel négy évről jelenleg semmilyen megbízható információ nem áll rendelkezésre vele kapcsolatban.

A „Budapesti Közlöny” 1878. április 24-i számában jelent meg egy közlemény: „*A fővárosi árvaszék f. évi április hó 16-án 6894–6395. sz. a. kelt határozata folytán közhírré tétetik, hogy néhai Lukynich Ottiliának 1275 frtra becsült ékszerek, bútorok, zongora, ágy- és ruhaneműk, különösen*

színész öltönyök, s egyéb apró ingóságokból álló összes hagyatéki vagyona f. évi április hó 26-án és folytatólag 27-én reggeli 9–12, és délutáni 3–6 óráig Budapesten a IV. ker[ületi]. múzeum <sic!> körút 28. sz. a. házban nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek készpénz fizetés mellett el fog adtatni. Bpest, 1878. április 18. A IV. ker. előjáróság.”

Az árverési hírt – rövidebb változatban – több fővárosi lap is közzétette.

Sic transit gloria mundi. A színésznő 1878. február 5-én hunyt el. Halálesetét gleichenbergi katolikus halálozási bejegyzések között nem sikerült megtalálni. A merani (ma: Merano, Olaszország) halotti anyakönyvben sem. Ami nem is különösebben meglepő, mert az ugyan igaz, hogy (Dél-) Tirolban hunyt el, de Brixenben (ma: Bressanone, Olaszország Bolzano megyéjében), a 123-as számú házban. Halálát a brixeni Szent Mihály templom anyakönyvébe jegyezték be, az 1878. évi 14-es folyószámon. Sajnos a temetés helye és ideje mincs feltüntetve, de minden bizonnyal szintén Brixenben történt.

Jegyzetek:

1. Jókai Mór apasága. Van olyan feltevés is, amely szerint Ottília vér szerint apja maga az író lett volna, és ezért is vállalta el a gyámságot, illetve csak az 1870-es évek elején jött volna rá, hogy van egy saját leánya is. Sőt, a második, Nagy (Gross) Bella színésznővel kötött házasságát is kapcsolatba hozták a színésznő állítólagos terhességével. Valószínűbb azonban, hogy a nemzet mesemondójának nem is lehetett saját gyereke, első feleségének, Rózának viszont volt, egy, a férje előtt is sokáig titkolt, házasságon kívül született leánya, a kis Róza.

2. A 41. gyalogezredet (41. Galizisches Infanterie-Regiment) 1701-ben alakították meg. Az ezred elnevezése 1850 és 1868 között „41.”, 1869-től „41. Bukowine’sches” volt. Székhelye: Czernowitz [ma: Csernivtsi Nyugat-Ukrajnában, az egykori Bukovinában]. A katonai rangsorolásgyűjtemény (Militärschematismus des österreichischen Kaiserthums) 1835-ös kiadása szerint az ezredtörzs állomáshelye Marosvásárhelyen volt, tehát 1834-ben valószínűleg már itt tartózkodott az ezred egy része. 1836 és 1847 között Kolozsváron állomásoztak, 1850-ben az ezred már ismét Czernowitz-ban található. Az ezredtulajdonos 1823 és 1841 között báró Wenzel Ludwig Tobias von Watlet (1769 – 1841), a császári és királyi hadsereg altábornagya (Feldmarschallleutnant), 1841-től 1857-ig báró Johann Sivkovich / Sivković (1779 – 1857) a cs. és k. hadsereg horvát származású tábornagya (Feldmarschall) volt. Az ezredparancsnok 1828 – 1839-ig Josef Kofler von Nordwende ezredes, ezt követően 1845-ig Franz Soutter ezredes, 1845-től Stephan Wernhardt ezredes, 1849-1850-ben már Franz Le Gay Edler von Liefert ezredes. Mivel a soreszredeket az ezredtulajdonosok neve alapján is megkülönböztették, illetve szokták hívni, így 1841-től 1857-ig között a 41. gyalogezredet „Sivkovich gyalogság”-ként is emlegették. 1848 áprilisának végén Kiss Ernő ezredes, a későbbi aradi vértanú honvéd főtiszt, ezredével (az ekkori Hannover huszárezred) és „egy zászlóalj Sivkovich gyalogsággal”⁵ Kikindára vezényelték, a nyugalom helyreállítására. [1848 tavaszán a szerb nemzetiség önállósági – autonómia – követeléseit fegyveres összetűzésekhez vezettek. A térségben állomásozó osztrák csapatok és német határőr ezredek szintén bekapcsolódtak a harcokba a magyarok ellen. Ehhez csatlakoztak még a bánáti román határőr ezredek is. Egyes német határőr ezredek viszont a honvédsereg oldalán vettek részt a konfliktusban, sőt a bánáti németiség egy része is támogatta a magyarokat, mert a felheccelt szerb felkelők bárki megölték, aki nem szerb nemzetiségű volt. A szerb felkelés a magyar szabadságharc leveréséig feltörhetetlen diónak bizonyult a honvédsereg számára, sőt 1849 januárjában átmenetileg kénytelen volt kiűriteni a Délvidéket is.]

3. A házasságkötésnek sem a kolozsvári református, sem a római katolikus anyakönyvekben nem sikerült nyomára bukkanni az 1838 és 1847 közötti bejegyzéseknél, így valószínűleg az a katonai anyakönyvben – Österreichischer Armee. Garnisonsseelsorge Klausenburg/Clausenburg (Siebenbürgen) – szerepel, amelyhez azonban a kérdéses időszakban sajnos nem sikerült hozzáférni.

4. Bár a Kálvin téri (Budapest) református halotti anyakönyv szerint az 1873. július 21-én bekövetkezett halálakor Lukynich Józsefné született Bagdy Julianna csak 43 éves volt, valószínűleg az életkorát tévesen diktálták be. Bagdy Istvánnak és Szilágyi Klárának több gyereke is született Kolozsváron: 1819-ben Sándor, 1828-ban István, 1833-ban Rozália, 1836-ban Zsuzsanna, de Julianna nevű csak az 1821. február 18-án megkeresztelt gyermek. A rendelkezésre álló ada-

Ez a korábbi szakirodalomban halálozási helyként megadott Merántól (Merano) Kelet-Északkeletre van. A két település között a távolság légvonalban csak 38 kilométer, de úton ez ennek már majdnem a kétszerese, 74 kilométer.

Halálakor törvényes képviselője – mint a gyámja – Jókai Mór író és országgyűlési képviselő volt.

Törvényes örököse a fivére, Lukynich István, 30 éves, akkoriban angol szolgálatban álló tengerész-tiszt volt.

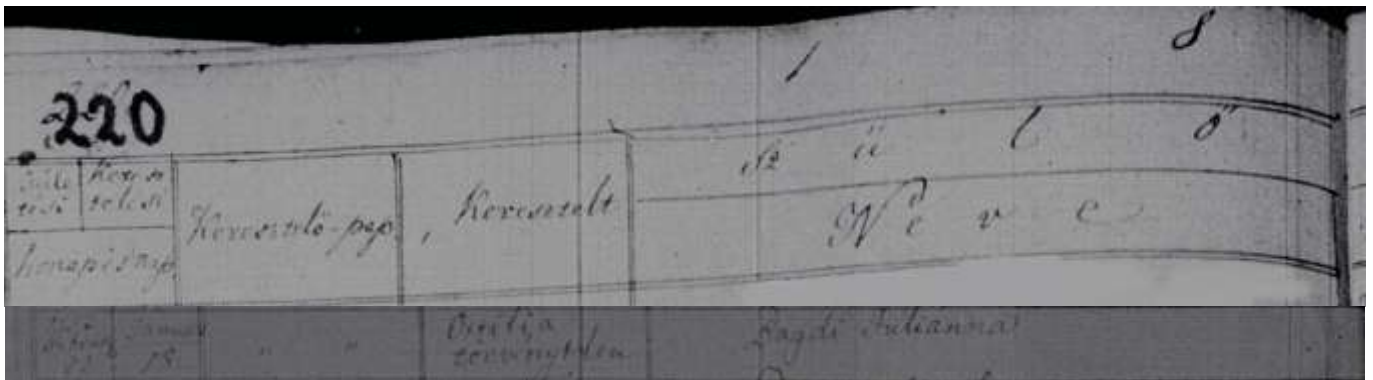
A magam részéről nem tartom valószínűnek a fentiek alapján, hogy bármilyen szerelmi kapcsolat alakult ki az író és gyámleánya között, ezt vélhetően az író második házassága miatt (is) terjeszthették róla – halála után – a közeli hozzátartozók.

Vagy – ahogy egy másik, korábbi írásomban is említettem már – anyira titkos volt a kapcsolat, hogy maguk az érintettek sem tudtak róla.

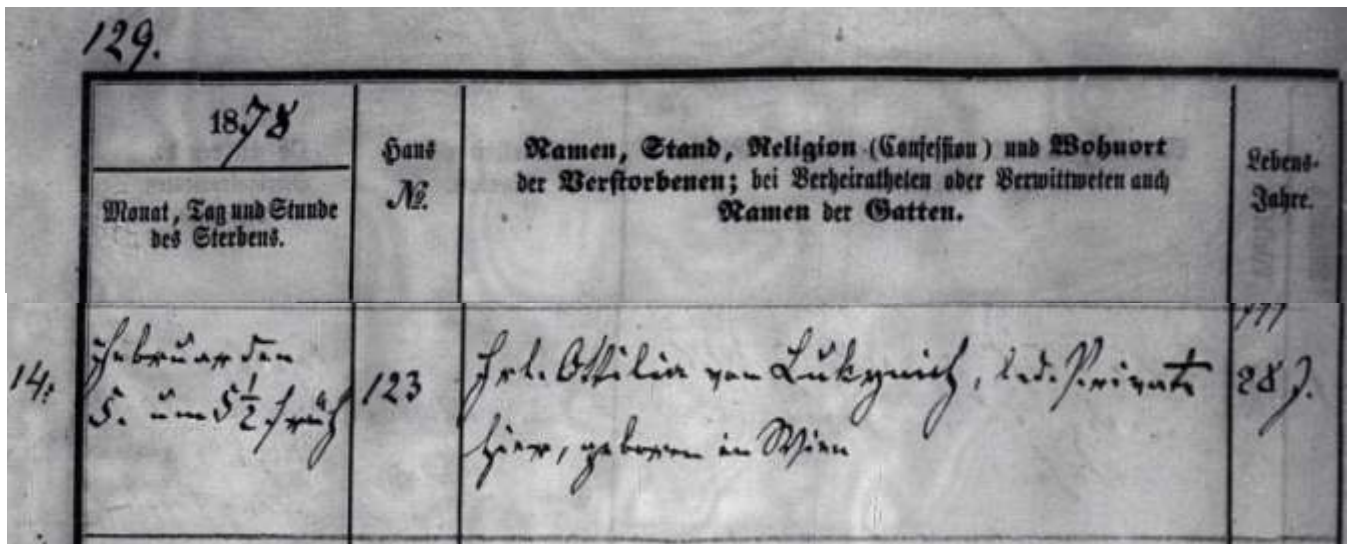
Megjegyzés: a Lukenitz /Lukenich / Lukinich / Lukynich Józsefre vonatkozó információk nagy része dr. Bona Gábor az 1848/49-es szabadságharc tisztikaráról szóló munkájából származik.

tok szerint a 1820 és 1835 között másik Bagdi / Bagdy Julianna nem született a Szamos-parti városban. Az elsőszülött Lukynich István Pál 1847. áprilisi születése is inkább az anya 1821-es születését valószínűsíti, mint azt, hogy 1830 körül jött volna a világra.

5. Kiss Ernő vallomása, 1849-es aradi hadbírósgai perében = Füredi História. 2017/3. szám, 29. oldal.

A kolozsvári római katolikus keresztelési anyakönyv bejegyzése

Lukynich Ottilia halálának bejegyzése a brixeni római katolikus Szent Mihály templom anyakönyvében

Az egykori Meran (a színésznő halálának korábban feltételezett) és Brixen (a halál tényleges helyszíne) térképen